

SLOVENKA

Glasiło slovenskega ženstva

Št. 25.

V Trstu 4. decembra 1897.

Letnik I.

Meseca decembra se obhaja god teh le slovanskih svetnikov: 1. Nataša, 2. Tihomir, 5. Sava, 9. Bogoljub, 14. Zorislava, 15. Vlastimir, 16. Smijan, Zorka, 19. Dobroslava, 20. Bořivoj, 23. Vlasta, 30. Branimir, 31. Blažena.

Slovenke! Dajajte svojim otrokom le slovanska krstna imena!

Adam v raji.

„Gorje mu, ki v nesreči biva sam,
A srečen ni, kdor srečo živi sam.“
Gregorčič.

Kralj bil je stvarstva, veš njegov bil divni rajski vrt,
A vendar hodil je okoli Adam ves potr.
In Stvarnik vedel je takoj, zakaj glavo pobeša,
In česa prvega človeka še srce pogreša...
„Kaj ne da, raj ni raj, če človek ga uživa sam“
Del Adamu je Bog... „tovarišico rad ti dam,
A boljše tebi je brez nje, prevdari v svojej glavi,
Ker ženka tvoja raj gotovo krasn ti zapravi.
Prinesla bo sevé veselja mnogo ti in sreč,
A pozor Adam! Križev in težav še več, še v. č...“
Pa Adamu se bila je ogabila samota,
Takoj poprosi, naj se vsmili božja ga dobrota,
Rekoč: „Le daj mi ženko in rad se tvegam parádiža!“
Márica II.

Ponoči.

Luna vtaplja lice svoje
V modro jezersko globino,
V hosti zarod slaveev poje,
Veter diha čez dolino.

Zdaj moj duh, prešinjen lune.
Kaj poslušáš pevce hostne?
Iščeš li sočutne strune
V sri stvarnice skrivnostne?
Črn oblak poglej v zrkalu —
Z luno sta si bližnja druga.
Slavei néhajo prekmalu
Vabiti slavice z juga.

Ako v sebi nimaš leka,
Nikdar nima zemlja tiha
Za tpečega človeka
Ni odgovora, ni vzdihá...

Anton Medved.

O, ne vprašuj!

Povej mi deklica, zakaj
Obrazek ti bleđi,
Povej mi deklica, zakaj
Umirajo oči.

„O ne vprašuj, saj dobro veš
Zakaj bledim tako,
O, ne vprašuj, saj dobro veš
Zakaj mi mre oko.“

Kako bi vedel, biser moj,
Saj se samo smejiš,
Kako bi vedel, biser moj,
Ko nič ne govoriš.

„Al, kaj bi tebi pravila,
Ko bolje veš ko jtz,
Zakaj umirajo oči,
Zakaj bleđi obraz.“

Denar in sreča.

Spisala Márica.

(Zvršetek).

Druzega dne po obedu sta sedeli Irma in Milena sami v spodnji sobi ter delali molčé.

„Milena, si videla Emo Jenkovo, kako se je vedla hladnokrvno ter na njenem obrazu ni bilo sledu kakove otožnosti“.

„Bila je ves večer z Dolenčevim pomagacem, videla sem jo, da“.

„No, tak je za njo“.

„Oprosti, Irma, kaj pa misliš ti z Gornikom?“

„Jaz nič, on me ljubi“.

„In ti?“

„Jaz ne vem še“.

„Oprosti, veš, ali tvoje početje se mi ne dopada“.

„Kako si otročje naivna, kaj pa ti in Denkman?“

„On mi je povedal vso svojo zgodovina ter me ljubil vedno in sedaj prosi moje roke.“

„Čudno“, pravi Irma samo ter maje z glavo.

„Kaj čudno, ali misliš da me ne more ljubiti?“

„Eh, moj Bog, čudno je sedaj po treh letih“.

„Sedaj me je zopet videl“.

„In kaj si mu ti odgovorila, saj to se ti vidi, da si zaljubljena čez in čez“.

„Odgovorila mu nisem še, ker veš, kako je lahko-mišljen in — bojim se, da se ni odločil radi mojega denarja“.

„Ha, ha, noričica ti, tebe ljubi seveda; zakaj bi pa ne? če mu pa prineseš še denarja tem bolje; delj bode trajala njegova ljubezen“.

„In jaz, jaz iščem čiste, prave, nesebične ljubezni“.

„Ti si za devetnajsto stoletje preidejalna, draga moja, ali hočeš razdeliti sedaj svoj denar med uboge ter tako skušati njegovo ljubezen? Svetovala bi ne ne tebi, ne kateri drugi kaj tacega“.

„Irma, prosim te, povej, ti dvomiš o njegovi ljubezni?“

„Nikakor ne, pač pa pravim, da jo denar pomnožuje“.

Žalostno je sklonila Milena svojo glavo in solze so ji zabliskale v očeh.

„A propós; jaz ostanem še samo ta teden tukaj, v soboto ali ponedeljek pojdem v mesto nazaj, veš Milena“.

V tem je naznanila služkinja učitelja Gornika in trenotek potem sedel je z Irmo. Milena se je bila poslovila.

Prihajal je ves teden; en večer sam, drugikrat s kaplanom, ker je vedel, da ž njim bolj ustreže Bernetu.

Irma se je čudno vedla ž njim. Včasih je bila prav prijazna, drugikrat manj, včasih pa celó neuljudna.

Denkmana pa ni bilo blizo in Milena je bila vesela, ker je videla, da se je znal premagati.

Prišla je sobota. Irma je odložila svoj odhod na ponedeljek; na ples pa vendar ni šla radi svoje žalne obleke.

Z Mileno iz Bernetom je šla sestričina njena, hči nekega uradnika: lepa, živa in prijetna črnka. Milena se

je oblekla lahke, novo belo obleko; njena sestričina pa blede roza, ki ji je kaj lepo pristojalo.

Ko vstopita v dvorano, bil je že Denkman tam. Urno pride vstopivšima naproti ter ju vede do sedežev, gospod Berné se je pa spravil h kvartam v sosednjo sobo. Plesalcev in plesalk ni bilo veliko.

Iz roke v roko zginjala je Milena in vesela je bila mladega svojega življenja. In ko ni bila z Denkmanom, prizadeval si je vsak, da bi jo imel med plesi za promenado.

Milena se je sama čudila. Sestricina njena lepša je in živahnejša ter vsaj na prvi pogled prijetnejša od nje, a nikakor odlikovana, dasi je kakor ona tu - le nova prikazen Pleše seveda, a po plesu sedi tam in ni ga, da bi jo zabaval, če ne Denkman, ki dela to radi Milene.

Uboga Milena! Pač ni vedela, da so znali že vsi, ko je prišla na strani svojega starega očeta, da ima 40 tisoč. Nekaterim resno, nekaterim šaleč, šla je njena sreča od ust do ust in koncem so že vsi znali. Plesalke pa so jo zavidale, ter se tešile s tem, da zaostajajo za njo samo radi tisočev in ne radi družega.

Milena je bila pa vesela, srečna po tolikem času. Plesala je, govorila in se smejala ter ponosno gledala svojega Denkmana, kateremu se je bila zaobljubila med plesom.

„Lepa je, meni se dopade“, dejala je mlada, lepa plesalka svoji družici na mehkem divanu.

„Interesantna, a lepote ni posebne; glej njena sestričina je mnogo lepša“.

„Pa duhovita in izobražena je tudi“, trdila je prva ter zagovarjala Mileno.

„Eh, draga moja, koliko je duhovitih; a ona ima štirideset tisoč, draga moja, štirideset tisoč“; dejala je glasno navlaš, ko je prišla Milena ob Denkmanovi roki mimo. Prebledela je ter se britko nasmehnila.

„Kaj ti je, Milena moja?“ prasha jo skrbno Denkman.

„Eh, nič, govori se o mojem denarji; sedaj razumem“.

„Kaj razumeš? — hočeš oditi v predsobo, da mi poveš in se ohladiš s to potjo?“

„Ne, ne plešiva rajši dalje“

In zavrtela sta se v hitri polki; Mileni pa je zginilo veselje in ponosna ni bila več na to, da so se zanjo trgali plesalci.

Minoli sta dve leti.

V vili Bernetovi bilo je vse pri starem, manjkalo je le Milene in Irme.

Gospod Berné, krepak bolj nego tedaj, ko smo ga spoznali, sedi še vedno v velkem svojem naslonjači in dremlje, kraj njega pa plete nogavice gospa Bernétova.

Hipoma potrka prav močno — gospa Bernétova hotela je že bežati — ko vstopi Milena.

„Bog s tabo, dete“, pravi oče, mati ji teče naproti ter jo duši s poljubi.

„Kakova sreča te je dovela sem tako nenadoma in kje je tvoj mož? Pa odloži vsaj svojo torbico ter sedi, hčerka moja!“

Odkar smo Mileno videli zadnjikrat, postala je bolj

resna in na njenem vedno vedrem čelu sta bili potegnjeni dve vzporedni gubi. Pogled je bil otožen, mračen.

Poročena je bila poldrugo leto ž njim, z Denkmanom, katerega je ljubila tako srčno in katerega ljubi še vedno tako iskreno. Srečna pa ni. On je vedno oni lahkomisljeni dvajsetletni mladenič: nestalen, nemiren in koliko je že prestala radi tega? Seveda, prišel je k nji vsakokrat skesan, padel pred njene noge ter skoraj jokajoč trdil, da ljubi njo in samo, njo, a se vendar v nemal tu in tam, izostajal, zaljuboval se čestokrat v druge, naposled se pa vračal vedno k nji, k Mileni. Ponavljalo se je to pogostoma, prav pogostoma, vsakokrat, ko je Denkman zagledal kako zanimivo žensko. Svoji materi omenila je Milena le, da je sprog njen lahkomisljen, očetu pa še tega ne. Bivala je v Gorici, kjer se ji je zdelo jako pusto in dolgočasno ter sedaj je vendar pričakala, da je Denkman prestavljen v Trst. Naznanit je prišla sama veselo novico svojim starišem.

„Oh, mama, ali veste, ali ste dobili poročni list od Irme? Čuden slučaj, poročila se je z onim prvim svojim ljubimcem, onim kupcem.

„Vem, pa on ni bil prej oženjen.“

„Kaj pa Gornik?“

Malokedaj pride k nam, v narodne stvari se rad meša in mnogo je stvari že koristil; Irma pa ni ravnala nikakor lepo ž njim.“

„Kaj vi veste, mama?“

„Kako bi ne, saj smo se še ž njim večkrat potem smejali glede tega, ker ga je dražil kaplan.“

„A da, kje pa je on, kaplan sedaj?“

„Baš pred dvema tednoma je moral v Istro, predstavili so ga baš radi narodnosti — saj veš kako je tu.“

Ker se Milena ni spomnila, da bi bila vprašala po Emi Jenkovi, moja dolžnost je, da povem njeno osodo. Poročila še je še isto leto, ko ji je Gornik dal slovo, s pridnim poštenim rokodelcem, baš z onim, ki dela še sedaj pri Dolencu.

Pridna sta oba in delata od zore do mraka ter se videta samo pri jedi in še takrat jima ne ostaje časa v razgovorjanje. In kaj bi tudi? Posebnih zahtev, visoko letečih misli ter obilo želj nimata, zato živita zadovoljno in taki ljudje so — srečni!

Kako naj se vzgajajo otroci, da ne bodo strašljivi.

Nevedni in slabi so otroci in vsled tega lahko postanejo strašljivi, sosebno pa nervozni otroci. Nekaj je že res na tem, a vendar ima največ odgovornosti tudi pri tej napaki le vzgoja.

Kjer se je že grešilo v tej točki, tam je jako težko, postaviti se po robu strašljivosti, dokler ne pride na pomoč potrebna starost in lastno prepričanje. Sploh pa ni li med odraslimi mnogo več strašljivcev, nego se nam vidi na prvi pogled? Dà, dà, marsikaterega je sram, da

bi očitno priznal svojo bojzljivost, čeprav se mu ježijo čestokrat lasje, v slučaju da hoče pokazati svojo srčnost.

Kolikrat pa se dogaja, da nevedna in nemarna vzgoja izkorišča bojzljivost gojenčev, namesto da bi jej napovedala boj z vso resnostjo! Le spominjajmo se sami tistih zloglasnih pravljic, katere smo slišali iz ust brezvestnih pestunjev, čeprav so bile od očeta ali matere strogo prepovedane! Saj pravim, prava pravcata vzgoja za strašljivost! Namesto, da bi se otrok že izza mladih nog seznanil z našo imenitno definicijo za strah — strah je znotraj votel, okoli ga pa nič ni — straši se z najrazličnejšimi... budalostmi, katere seveda otrok verjame, razumevaje jih po svoje in stvarjaje si potem v svojej bujneji otroškej glavici najneverjetnejše slučaje.

Nekateri ljudje še naravnost menijo, da je celo naravno, ako so otroci strašljivi, sosebno pa za dekleta je baje jako dobro znamenje ta napaka. Drugi se spet norčujejo z bojzljivim otrokom in mu delajo s tem seveda krivico, kajti bojzljivost ni prirojena, ampak razvije se v otroku pozneje ob roki vzgoje. Zasmehovanje je baš najslabše sredstvo proti strašljivosti, kajti zasmehovan otrok pač jame prikrivati to napako, a prepričanja, da je strah res prazna reč, vzlic temu nima, prikrit strah je pa še mnogo hujši od javno priznanega!

Vzemimo slučaj iz življenja! Dragec je poreden. Namesto da bi ga kaznovala mati, postraši ga, češ, le počakaj, bo že prišel črni mož po tebe, pa te bo vzel in te stlačil v torbo... Po dnevi to navadno nima drugih nasledkov, nego da se mali paglavec pomiri, a noč... ima svojo moč! Drageca spravijo v posteljico. Sam je v temnej sobi. Črna je noč in na misel mu pride „črni, divji mož“! Joj, otrok stiska krčevito oči, potegne odejo čez glavo in se poti samega strahu. Srcece mu utriplje tako glasno da se sliši... in nakrat še počí to ali ono pohištvo, to je preveč! Ubogi revček si ne ve raztolmačiti poka, v domišljiji mu vedno bolj vre, trepetati začne... ne, ni mogoče več prenašati strahu in ubogi revček obupno zakriči, najsi ga potem tudi zasmehujejo in karajo kot bojzljivca. In sedaj? Mati priteče na krik gledat, kaj se je zgodilo. dečko se joče, treba ga tolažiti. Kako si pomagati? Navadno se osmeši mati sama sebe, da mu pove, ali da črnega moža sploh ni, ali da je sedaj Bog zna kje v kakšnem lesu itd., samo da se malček pomiri in zaspi. Pa kako spi! Nemirno, kajti črni mož ga muči še v spanji in ga mogoče celo tlači v sanjah v svojo torbo. Z dečkovim pogumom pa je pri kraji, za dolgo, dolgo časa.

Kako je torej ravnati z otroci, da ne postanejo strašljivi? V otrokovi navzočnosti naj se sploh ne imenuje beseda strah ali strašljivost. Slovarček njegovega jezika izhajal bode tudi brez teh dveh izrazov. Po pravici se naziva strah epidemično zlo, kajti človeka se prime kakor bolezen. Če pa se vpričo največje pozornosti vendarle zapazijo na otroku simptomi strašljivosti, seveda na hvalo poslom, ki za hrbotom roditeljev zabavajo deco z različnimi povestmi strašne vsebine pripoveduje o čarovnicah, o duhovih itd, tedaj se morajo pestunje in sploh ljudje, s katerimi pride otrok v dotiko, resno opominjati, da

opuste take zabave. Največji nasprotnik strahu je resnica, lastno prepričanje. Otroci morajo dobro poznati svojo okolico in naj se opozarjajo na naravne posledice uzroka in učinka. Za kakov njim temen učinek, naj si sami poiščejo uzroka, sosebno, če jih je baš isti učinek vstrašil. Kakšen ponos in kolika samozavest, če se jim posreči, da ga dobe! Omenimo n. pr. pokanje pohištva! Otrok se ostraši in vpraša, kaj poka in zakaj in Bog zna kakšna prašanja še stavi v jednej sapi. Naivna ali pa recimo rajši nevedna in babjeverna glava odrezala se bo bržkone z vzdihom: „O moj Bog, znamenje, že spet bo umrl kedo v žlahti! Znamenje je, dete, znamenje!“ Pametna mati podučí otroka celo drugače! Kadar so okna odprta, navleče se pohištvo vlage in se raztegne, ob lepih solčnih dnevih in po zimi, ko se kuri v peči, se pa les spet posuši in skrči in tukaj tiči vzrok pokanja.

Važno je tudi, da se sprijaznijo otroci s temo. Prepričati se morajo, da tema nima za človeka drugih skrivnostnih nevarnosti, nego to, da se lažje spodtakne in pade ali pa se z nosom kam zaleti, zato pa imamo roke, da tipljemo pred seboj, če ni luči pri rokah. Pa tudi tukaj se gre lahko predaleč, kajti nekateri menijo, da se mora otrok navaditi na temo tako, da se sili biti sam v kakšnej temnej sobi. Nekaj časa, pa le nekaj časa bo otrok tih in miren, potem pa mu domišlja vedno bolj razdražuje živce, jok in strah je tu.

Če si otrok ne upa stopiti v temno izbo, prašaj ga z največjim začudenjem, zakaj si ne upa. Ako pove, da ga je strah, pokaži mu, da tebe nič ni strah in pojdi v izbo namesto njega. Otrok videvši, da se tebi ni nič žalega pripetilo, sosebno če prideš z nalašč veselim obrazom iz teme, pojde potem sam ob tvoje roki v izbo s teboj. Prišedši noter, govori ž njim z navadnim glasom, ne šepetaje in kretaj se kolikor mogoče pogumno in smelo. Otrok naj se v tem prepriča, da je soba ravno taka, kakor po dnevi, potem pa se prižge sveča in vpraša se z mirnim glasom: „Kaj ne da se prihodnjic nič več ne boš bal, ko si videl, da ni nič strašnega in nevarnega?“ To navadno pomaga, kajti človek se boji le pred tem, česar ne pozna in ne razume.

Kar se tiče pripovedek o duhovih, o mrličih, o čarovnicah in o enakih predmetih opozarjamo še enkrat, da se morajo strogo prepovedati. Tudi bajke se otrokom ne smejo praviti prerano, a v poznejšem razvoji so imenitno sredstvo v povzdigo srčnosti v mladih prsih. Tudi takih iger se ne sme trpeti v otroški sobi, v katerih imajo otroci navado, da se strašijo med seboj, kajti ne le da se tako vadijo bojzljivosti, ampak tudi na zdravji si lahko škodujejo za vse — življenje.

Privedila Mária II.

Očetu.

Jaz delam ode, vi delate sode, moj oče.
Nikomur menda ne delava škode, moj oče.
Za sode je treba dokaj vina,

Nekoliko vina tudi za ode, moj oče.
A svet vzdihuje, da nima denarjev
Da vinske gorice mu več ne rode, moj oče.
Zató iz posode mojega srca
Prav dolgo pesem kipela ne bode, moj oče.
Vi slutite prav. V poznejših letih
Jaz tudi bojim se bridke nezgode, moj oče,
Da ne bi ostala po težkem deli
Nazadnje samá in — prazne posode, moj oče.

Anton Medved.

Iz Dr. Dežmanovih spisov.

O lepoti in negovanji duha in srca.

(Dalje)

Jean Nevisan je v nekem svojem francoskem epigramu dejal, da lepota ima trideset dražesti na sebi. Jaz pa dodajem, da ženska poleg vseh teh 30terih dražesti ne more biti lepa, ako nima duhovne lepote. Kaj je zunanja lepota brez lepote duha? Nič drugega, nego kip, v kojem je življenskih boj in življenskega kretanja toda brez toplote in milote. Nek Italijan je zaznamoval tako lepoto tako-le: Bila je tako divna, tako božanstvena, pa tako hladna, da sem se, govoreč ž njo, prehladil.

Ako vzamemo, kakor sem dokazal v prejšnjih razpravah, da je milota največji izraz človeške lepote, da baš ž njo človek osvaja in privlači, tedaj moramo trditi, da ona ne prihaja toliko iz zunanjih oblik, kolikor iz notranjega človeškega bistva; ker se miloba ne izgubi ni tedaj, ko je telesna lepota že davno odcvela. Najlepša slika in najlepša gospa brez notranje lepote, proti kateri je zunanja le nekakov transparent, očara sicer čutila, ali ta čar ni dolgotrajen ter nima onega izraza, koji nas sili, da zunanjest cenimo manje nego notranjest.

Zato se često dogaja, da izobraženemu človeku devojka sicer ugaja na prvi mah radi svojih zunanjih svojstev ter se mu tako omili, da se v njem vneme živi ogenj ljubezni, ali ta devojka, na kateri so njegova razdražena čutila spregledala njeno duševno nelepoto, postane mu s časom ravnodušna; da, osvoji ga celo druga deva, katera ni po zunanjesti ni z daleč tako lepa, ali koja zna osvojiti sè svojo duhovno lepoto in milobo, temi tajnimi čari človeškega bitja. Dogaja se često, da lepe, duhovite in milobne gospe cenijo kakega moža, na kojem je zunanjest sicer dovršena, ali koji nima znamenj notranje lepote tem manj, čim več občujejo ž njim.

Ta notranja lepota nastaja v možkih in ženskih z naobraževanjem duha in srca, z negovanjem misli in čustev ter s plemenenjem človeške ukupnosti; ona se prikazuje v vseh formah, kretnjah in izjavah človeških, ona vlada s pogledom, s kretanjem, z govorom in dejanjem.

Govoreci o odgajanju duha, moramo opomniti, da treba že v otrocih početi z duševno gojitvijo.

Najprej bi se moralo dete, koje se je telesno lepo razvilo, takoj navaditi samostojnosti. Treba seveda to sa-

mostojnost uporabavati pri opravljanju malih poslov, za izvrševanje kakove male naloge itd. ter je navaditi, da se samo umiva, ssmo češe, samo oblači. Čim prej bo dete v takih rečeh samostojno, tem prej bode postajalo tudi duševno samostojnije. Treba je tedaj, da vsadimo že v detetu samostojnost. Potem je treba paziti, da otrok vsa ta mala opravila opravlja brzo; že dete je treba učiti, da štedi vreme, a blagoslov tega nauka plača se pozneje.

Odgoja more uspevati brez šibe, brez psovanja, brez zapiranja, brez pretrovanja hrane, ako se že za rana oprezno postopa z deco. Kar se tiče daljnega odgojevanja dece, trdilo se je v stari dobi (hyala Bogu, da je minolo!), da se deklice ne smejo učiti pisati, samo da ne bodo mogle sestavljati ljubavnih pisem. Kakor da bi ne zadostovali pogledi! Pozneje se je odgojevalo deklice po onej metodi, koja je bila obična osobito na Francoskem ter se lahko pove v treh besedah: „držite se ravno pokonci, obračajte oči, ne odpirajte ust“. V sedanji dobi, ko vse napreduje, zahteva se seveda tudi od ženskega spola obširnejša in globočja naobraženost. Zato se ne sme le mehaniški vaditi učenk, kar se, žal, čestokrat dogaja n. pr. pri učenju glasbe in petja ali risanja, kjer gre le za to, da učenka mehanično odigra ali odpoje nekoliko pesem, ali prerise nekoliko oblik. Pri učenju vsake umetnosti bi bilo treba paziti, da učenka dobro razumi bistnost te umetnosti, a ne, da se nauči le kopirati že gotovo umetnino. Vsaka učenka bi se morala naučiti vsaj tóliko pravil umetnosti, da bi mogla vsaj razumeti, zakaj je ona umetnina sestavljena baš tako, a ne drugače. Razlaganje znamenitih umetnin močno razvija njihovo razumevanje, tako, da se naposled tudi samostalno spoznava njihova lepota in po tem načinu se pride do onega pravega uživanja, koje blaži srce in povzdiguje dušo.

Povsod so se začela dvigati višja dekliska učilišča, zato bi moral vsak oče in vsaka mati paziti na to, da jim se deklice kakor dečki nauče kakove obrti, da zamorejo, ko odrastejo, postati slobodni in samostojno stati na svojih nogah ne trepetajoče pred bodočnostjo. Imetje, plemstvo in roditeljska čast, vse to se more izgubiti, a znanje nikdar. Zato nam treba znanja, znanja in zopet znanja! A znanja ni brez učenja, brez razvijanja duha. Ako se duh sicer razvija ali omejeno in jednostransko, tedaj izgine s časom vsaki nagon za razvijanje v kaki drugi smeri. Duh takih ljudi se stisne v mal kolobarček pojmov, a izven teh ne bode ničesa razumel, ničesa cenil.

Dolgotrajno, brezmejno napenjanje mozga je isto tako nezdravo. Imetje se more najslabše posledice, ako se že za mladih nog pretirava in prenapenja duševno delovanje. Kolikokrat čujemo, da je poginil mladenič, katerega znanju in uma se je vse divilo. Prenaglo je živel, naglo je tudi umrl. Zanemarjajoč svoje telo, ubijal je tudi svojega duha, dasi ga je negoval tako brižno. Telo in duh sta v velikej in tesnej medsebojnej zvezi. Boleha li telo, ne more tudi duh ostati svež in narobe.

Brez uma in razuma ni je lepote. Moža brez inteligencije moremo le pomilovati, a lepa gospa bode brez nje mnogo neugodnija od nelepe. Z inteligencijo ople-

menjujemo čustvo za lepo in dobro in spopolnujemo ukus. Glede dela moram opomniti sledeče:

1.) Delati je treba samo po dnevu. Vsako delo po noči je zdravju škodljivo kakor n. pr. v nekojih službah. V obče bi morali vsi, koji delajo duševno, paziti na to, da ne napenjajo mozga predolgo tudi ne dolgo z enim in istim delom. Mozgu je treba dosti počitka, osobito mnogo spanja najmanj 7—8 ur. Nadalje ne sme se mozeg trošiti v delu, za katero se nisi dovolj pripravil. Pri duševnem delu je treba tudi osobito paziti na hrano in prebavljanje, na tok krvi in na dihanje. Zato je treba imeti čist, dovolj topel zrak, jelo mora biti hranilno in lahko prebavno.

2.) Človek more mnogo delati, ako si dobro razdeli čas in moči. Kakor uzor tacega človeka moramo omeniti Platona, kateri v 81. letu, ali Isokrata, koji je še v 99. letu mogel pisati knjige. Ako je možno, naj se vsakdo privadi na odrejene ure dela; ker nič ne utruja toliko, kolikor delo brez prave razredbe. Ure za delo je treba tako urediti, da se začinja telesno ali duševno delati, dokler ni minolo prvo probavljanje v želodcu.

3.) Treba paziti, da opravljamo ono telesno gibanje, koje je zaostalo radi moralnega dela po duševnem naporu.

4.) Čuvati se je treba prevelikega napora. Ko človek čuti, da mu postaja glava težka, misel počasna, duh raztresen, dihanje težko, mišice drhtave, tedaj mora takoj ostaviti delo.

Le oni, koji dela, je vreden da živi. Vsak brezposlenik je bolan na duši in telesu pa naj še tako kaže svojo zadovoljnost, vidi se mu vendar v vsakem kretanju utrujenost, preziranje samega sebe in vsega sveta, a takov človek propade duševno in telesno.

Postopanju se je treba ustavljati za rano z gojitvijo duševne lepote. Ali prav v tem greši se jako mnogo. Večina ljudi odrašča brez vsake odgoje duševne lepote. Kaj se razumeva v sedanji dobi zn duševno lepoto? Duševno lep je po mišljenju velike večine ljudi oni človek, koji čuti otožno, sentimentalno, ali se igra s poetičnimi frazami, ali kaže nekaj diletantizma v kateri bodi umetnosti.

Tak človek je pogledal malo v estetiko, okusil nekaj beletristike, a morebiti tudi sam skoval kakovo pesmico prigodnico. Evo to je moderna naobraženost brez prave duševne oplenitbe, naobraženost koja ni več vredna od onega kopičenja tujih jezikov, radi katerih se ne zna v *maternem ni dostojko pozdraviti kamo li pravilno pisati*. Vprašajmo tako, po njenem menenji dovršeno naobraženo krasoto, o gibnej sili parnega stroja, o tajnah brzozjavne žice, vprašajmo jo celo o razliki med kuhanjem in pečenjem, pa nam ne bo znala odgovoriti. Odgoja duševne lepote se je na ta način vrgla le na to, da se omiliš svetu s tem, da imaš pesnike in njihove izreke vedno na jeziku, ali obične in najbliže stvari življenja preziraš, gineš za ustvarjenimi idejali iu za prenapeto romantiko.

Márica.

(Pride še.)

Žalostna idila.

Italijanski spisal dr. L. Iris.

V oddelku št. 3 ni bilo nič ali skoraj nič tecega, kar bi zgražalo zdrave in srečne ljudi. Ne zdihoval, ne slabega duha, vonjalo je le po ogljavnem kisliku, ki služi v dizinficiranju a okužuje toliko javnih zgradb.

Bila je velikanska dvorana, vsa bela sé skromnim razpelom na zadnjem konci, na desni in levi pa dve vrsti postelj enako belih in med eno posteljo in drugo velika okna, skozi katera je prihajala svetloba in močen vonj akacij.

Točno ob osmih je prihajal zdravnik ter pričeval svoj metodični poset okolu postelj: spremljala ga je ali usmiljena sestra ali pa navadna strežnica. Pri vsaki bolnici se je ustavljal toliko, kolikor je zahteval s l u č a j, nikdar ni pokazal, da bi se mu mudilo, odgovarjal je sladko na vsa vprašanja tudi na najbornejša in najnavadniša vprašanja, ojačeval je plašne bolnice in božal male deklice. Ko je pa prihajal do postelje št. 9, tedaj je izpraševal le malo, šalil se nič, narekoval zdravila in odhajal.

Bilo je razvidno, da se hoče pečati z ubogo bolnico št. 9. malo, kolikor mu je možno in to je zapazila celó usmiljenka, ki je gledala sé svojimi očmi pod širokokrajnim snežnobelim svojim pokrivalom sedaj zdravnika nenavadno resni obraz, sedaj bolnico, ki je močno rudela.

In zapazila je usmiljenka še več pod svojim trdo poškrbanim pokrivalom.

Ona apatična in bleda Francozinja čitala je mnogo na onem prekrasem obrazu Sirakuzanke, na obrazu v okviru kostanjevih kodrastih las. Ni ji ušel izraz onih velikih črnih očih vprtih neprenehoma v vrata, ko se je bližala ura zdravnikovega pohoda, in ko je zdravnik prihajal, tedaj ga je spremljal isti pogled od postelje do postelje vedno, dokler ni odšel iz sobe.

Ko je končal semester, ni več prihajal v oni oddelek elegantni in ljubeznivi doktor s plavimi brčicami. Odločili so ga za 1. dvorano, imenovano Villalta, morebiti po imenu onega človekoljubja, ki jo je ustanovil, tu je doktor izpolnjeval svojo dolžnost točno iz z veseljem kakor navadno. Dvorano št. 3. so oddali drugemu zdravniku, plašljivemu starčku, ki je govoril zmerom le tiho, v pol glasa.

„Jaz ne razumem tega dekleta“, šepetal je bolj nego govoril nekega dne novi zdravnik usmiljenki, ko je došel do postelje št. 9. — „Tako je slaba in vedno slabša, a pravi, da ji je bolje in hoče še iz bolnišnice“.

„Ali kam hočeš iti, draga moja“, pravi potem obrnjen k bolnici, ki je imela povešene oči, — „ne čutiš, da imaš mrzlico? Ne veš, da doma nimaš sredstev, da bi se zdravila? Z vročico 40 stopinj!“ — pravi potem, povdarjaje ono število.

„Vaše blagorodje pravi prav, ali jaz nočem ostati, tu umrem“.

Dobri zdravnik je zmajeval z glavo, prekrižal roke na hrbtu in šel svojo pot. Usmiljenka je gledala in molčala.

Naslednjega dne vršil se je isti prizor.

„Kako je?“

„Bolje“.

„Si opustila misel, da bi odšla?“

„Ne, iti hočem, tu umiram“.

„Videli bomo jutri“ — je odgovoril zdravnik in šel dalje. —

Na večer istega dne približala se je umiljenka postelji Sirakuzanke, kakor da bi ji hotela menjati vzglavje.

„Hočeš res oditi jutri?“

„Da, iti hočem“.

„In zakaj?“

„Tu umiram“.

„Morebiti je zrak te dvorane?“

„Morda“.

„Ako bi te spravili v Villalto . . . ki je obrnjena proti jugu. Veš, tam je več zraku . . .“

Ni utegnila zvršiti; Sirakuzanka odpre široko oči, zardi prav živo, vzpne se nekoliko na blazinah, zgrabi roko usmiljenke, stisne jo k srcu potem k obrazu poljubovaje jo z vročimi poljubi. Ni mogla več prikrivati; način in ton glasa, s katerim je usmiljenka dejala: *tam je več zraku*, jej je povedal, da bi skrivala zaman. Usmiljenka ni se branila, gledaje z očmi polnimi milobe oni lepi obraz, kjer se je ona temna rdečica kaj lepo spajala z vročo bronovo pöltjo.

Naslednjega jutra, ko je zdravnik iz dvorane Villalte zvedel, da so prišle v njegov oddelek nekatere bolnice iz sobe, bil je jako nevolj-n ter se je vsled tega silno pritoževal. Hotel je imeti le svoje bolnike in ne podedovati od drugod; a če so bile vse sobe polne potem pa sploh naj se ne sprejema več nikogar. Zdravniki v bolnicah imajo cel repertorij pritožb o juhi, zdravilih, o oknih odprtih ali zaprtih, perilu itd.

Začel je vendar pregledovati bolnike kakor vedno. Prišel je do polovice dvorane ter tu in tam izpregovoril le z usmiljenko kako besedo, ne da bi se kaj bolj brigal za bolnice, katerim se je približal.

„To je ena iz druge dvorane“ je rekla usmiljenka.

Zdravnik jo je pogledal, del si roko na podbradek, kar je storil, ko je mislil, kaj naj bi bolnici zapisal za zdravilo, narekoval lek ter šel dalje.

„Evo vam druge iz one dvorane“ — opozorila ga je usmiljenka, ko sta prišla na konec dvorane.

Takrat je pa zdravnik čutil, še predno se je ozrl v bolnico, da mu je mraz pretresel vse živce, čutil, da ga je ona gledala, gledala na oni čudni način, ki ga je vedno vznemirjal.

Ozre se na posteljo, katero mu je nuna pokazala in vidi njo, prav njo, Sirakuzanko, ki je imela v njegovo osebo vprte oči, one velike, črne oči z nepopisnim izrazom globoke bóli, večnega oboževanja; videl je one črne in velike oči, katere niso prosile zdravnika zdravja, ampak vse kaj družega.

Doktor ni mogel zakriti nekega vznemirjenja, ali usmiljenje je prevladalo v njem, da se ni izdal. Kako se je spremenila v tako kratkem času, kako posušila in

vendar je bila vedno lepa ona grška glava, ki se je zdela, da jo je modeliral Fidja ali naliskikal Zeus.

Hotel je za trenotek delati se, kakor da je ni spoznal po onem instinktu, ki sili tudi pogumne ljudi, da beže pred predmetom, kojega se boje, toda premislil se je naglo in videl, da bi to bilo absurdno.

„A“ — pravi z ravnodušnim glasom — „ti si?“

„Kako ti je sedaj?“

„Boljše!“

„In kašelj?“

„Kašljam že manj“.

Vedè, da bi ne spravil iz nje družega, jej je potipal žilo in poslušal hitre srčne udarce. Oh, kako je bilo ubogo srce in ne samo vsled mrzlice!

Narekoval je zdravilo in šel dalje. In vsako jutro je prihajal in odhajal ter vsako jutro niso ga ostavljale one velike, črne oči niti za trenotek, odkar si je jel snemati rokavice, vstopivši v dvorano, pa dokler je odhajal. Ko je pa odhajal, bile bi bolne sosede lahko zapazile na Sirakuzankinem obrazu nepopisen izraz sreče, seveda, ko bi ne mislile le nase, kajti bolniki so vsi egoisti.

In usmiljenka, kaj bi ona mogla čitati? Bila je neka starka kratkoumna tako kakor kratkovidna, za katero srce ni bilo družega, nego oni kos rdečega blaga, s katerim se vpodablja Jezusovo srce in svet le oni del neba posejan sè zlatimi zvezdami, na katerem je sedel večni Oče tam v dvorani, kjer so se zbirale k molitvi. Tako je minolo mesec dni in vsak dan so se ponavljali isti občutki v zdravniku, ki jih pa ni izdal nikdar in isto vznemirjenje v bolnici, katera se je malo brigala zato, da je odsevala iz oči vsa njena duša. Zdelo se je, da zdravnikova afektirana hladnokrvnost le pomnožuje tiho strast bolničino.

Nekega jutra je zdravnik zapoznel. Delj nego pol ure je že gledala v vrata, a zdravnik, ki je bil tako točen, da bi se po njen lahko vravnala ura, ni prišel onega dne.

Mesto njega je prišel jako pozno oni zdravnik, ki je poskakoval in ki je imel namazane lase ter barvane brke in katerega ni maral nobeden, niti nune ne. Ali če bi tudi mesto njega prišel oni s podolgastim licem in z otročjimi očmi, bilo bi pač vse eno za Sirakuzanko. Nje ga le ni bilo.

Po udarcu, katerega je čutila pri srcu, je slutila nesrečo. In res je bila nesreča, kar je zvedela potem od francoske usmiljenke, ki je prišla slučajno v ono dvorano. Zdravnik je odpotoval v Hamburg proučevat kolero in je imel radi tega tri mesece dopusta.

Sirakuzanka ni jokala, ni hotela več bežati iz bolnišnice. Bila je vse dni v postelji, ne da bi govorila s tovarišicami, z očmi, katere so se zdele še večje vsled bolezní, vedno vprtimi pred se v kako podobo, katero je najbrže videla le sama. Izpregovorila je le tu in tam s francosko usmiljenko, ki jo je obiskovala vsak dan; ali o nje m ni se govorilo nikoli. Tako je minol en dolg mesec, minola dva in minol tudi tretji.

Zdravnik se je vendar vrnil in družega dne po svojem prihodu je prišel v bolnišnico tako zgodaj, da je

tekla njegova kočija po drevoredu kraljice Margerite nekaj časa vstric, potem pa pretekla velik, neroden črn voz sè slabo zbitimi deskami in z velikim rumenim križem ter na straneh zapisano: *m r t v a š k i v o z z a s i r o m a k e*.

Prišedši v bolnišnico, je šel takoj v svoj oddelek. Bilo je tako zgodaj, da še usmiljenka ni prišla.

Vstopil je, ne da bi si slekel rokavic in ne da bi se ozrl, kakor obično okoli po dvorani, ozrl se je mahoma le tja, kjer je ostavil Sirakuzanko tam doli koncem dvorane.

Ona je spala z glavo pod rjuho kakor mnogo drugih bolnic. Navadijo se vse tako v oni bolnišnici radi mnogih komarjev.

Približa se ji in še le tedaj vidi, da leži nekako čudno.

Ah, tudi njemu se je stisnilo srce, kakor pred tremi meseci njej, ko je on odpotoval, ne da bi kaj rekel.

Privzdignil je odejo; bila je prav ona, z onim lepim obličjem kakor iz starega voska. Postrežnica, ki ji je v noči potegnila odejo čez glavo, je pozabila zapreti oči in ona ga je gledala še z onimi velikimi, črnimi očmi, ki niso prosile več ljubezni, ampak usmiljenja.

Tedaj je pa po vsem poslopji zagrmelo nekako zamoklo; bil je voz z a s i r o m a k e, ki je pridrdral na dvorišče ter pretresel vse one, ki so ga slišali.

Očesca.

Nbroj očesec žarkih
Na zemljo zré z nebá,
In z zlatimi prameni
V noč bajno se smehljá.

A zlatih zvezd očesca
Kaj mar so meni zdaj,
Ko v Tvojih plamenicah —
Nebeški gledam raj!

Kristina,

Naši literarni boji.

(Piše ob).

Na našem skromnem slovstvenem polju bije se že nekaj časa hud boj med *starim* in *novim*. Eni z gorečo navdušenostjo pravijo da *stara* ne velja več; drugi zopet odločno trdijo da mladi novotarijanci so na krivej poti; in tako se duhovi razburjajo in moči se cepijo v veliko škodo pravemu napredku. Kdo ima prav? „Ai posterí l'ardua sentenza“ (potomcem težka razsodba!) bi vzkliknil slavni Manzoni.

Kaj se ni že pisalo *pro* in *contra* novim slovstvenim pojavom! Pri tolikem izobilji člankov in razprav, eden

več ali eden menj — ni veliko. Če torej ne bo izdatne koristi, tudi posebne škode ne bo, ako še jaz spregovorim, kar se mi zdi umestno in, vrh tega, še soglasno z nevtralnim postopanjem naše vrle „Slovenke“.

V obče Slovenci gremo naprej počasi; ko bi vsaj dosledno in stanovitno napredovali! Tej počasnosti se da navesti mnogo uzrokov. Glavna sta dva — maloštevilnost Slovencev in skoraj popolna indiferentnost občinstva napram itak piclemu slovstvenemu gibanju. Prvemu nedostatku ni mogoče se ogniti drugače, razven če se skromno število delujočih moči sporazumi in skupno deluje, pustivši jezne in malokoristne polemike. *Concordia parvae res crescunt!* Gledé družega pa v svojo tolažbo moramo priznati, da indiferentizem za umetnost ni doma samo pri nas, ampak več ali menj tudi pri drugih narodih; tožba v tem smislu se sliši dovolj povsod. Naš vek je eminentno praktičen; človek gre za denarjem, borba za kruh in za komoditeto absorbuje pri ogromni večini občinstva vsako drugo težnjo. Umetniško gibanje se vrti vedno le v istem kolobaru, njegove ondulacije gredo največ od umetnika do umetnika. Da! skoraj sami se zanimajo za umetnost; med seboj se hvalijo, med seboj se kritikujejo, med seboj se vzpodbujajo in podpirajo. Mecenji so bele muhe, a občinstvo, kojemu je namenjen sad umetniške delavnosti, skomiguje z ramami in gre mimo s pomilovalnim posmehom!

Pri velikih narodih, kjer se mnogo močij posvečuje tej ali oni umetniški stroki, je gibanje primeroma še dovolj živahno; a pri nas človek prav lahko sešteje vse one, kojim je kaj do njega. Dostavite k temu še nesrečni razpor, potem smo kmalu po tleh in — z Bogom umetnost, z Bogom napredovanje!

Torej vse naše kričanje, vse pisarenje, ves boj se mi zdi ne samo neumesten, ampak zelo škodljiv, tembolj ker ne znamo, kdo ima prav in kdo ostane na površju. Če le količkaj pogledamo k mogočnejšim sosedom, opazimo, da boji, kakršni se bijejo v nas, so se že bili v njih. Človek bi bil skoraj mislil, da n. pr. realizem zmaga in obstane. Toda stvar je vendar izpala drugače; z golim realizmom je preč.

Duh našega časa, kar se umetnosti tiče, je tak, da se méče na desno, gori in doli, kakor da bi nekaj iskal česa ne more dobiti. Povsod ona živa želja po novotarijah, težnja po nenavadnem in senzacionalnem, kakor da bi umetnost zavidala vedi, ki dan na dan presunja človeka z novimi iznajdbami! Ko bi vsaj pomislila ob enem, da veda napreduje vedno le po istem sistem, slonjena na vedno ista načela, in da vsaka nova iznajdba ni družega kot nova aplikacija starih principov!

Vse so že skušali, posebno na leposlovem polju. Romanticizem, verizem, dekadenca, simbolizem, to in drugo se je v primeroma prav kratkem času vrstilo in strmoglavilo eno za drugim. Vsaka nova struja je skušala izpodriniti staro in kreniti po čisto novih stezah, a vsaki je tudi zmanjkalo sape na sredi pota, da ni bilo možno iti naprej. Celó največji avtorji niso bili vedno istega mišljenja, ampak so tavali v negotovosti. Že starejši n. pr. Manzoni, Goethe, Viktor Hugo in drugi taki ve-

likani so pisali enkrat v romantiškem duhu, drugič so so bili zopet pristaši starega klasicizma, in obratno. Zadnje čase pa, osobito v Franciji (Paris je najplodovitejša tvornica slovstvenih novotarij) in v Italiji, prej najbolj navdušeni pospešitelji verizma so ga kar čez noč pustili na cedilu in so mu postali hudi nasprotniki.

Sto novih idej se poraja in pada zaporedoma:

„Ut silvae foliis pronos mutantur in annos“ bi rekel Horacij; a najboljši umetniki se vračajo naposled le k staremu in presunajo svet z *novimi aplikacijami starih nespremenljivih načel*, dočim novotarije, ki gredo zoper ta načela, so stavbe brez temeljne podlage; prvi potres jih strese, prva burja jih raznese!

Ves naš boj je naposled znak intolerantnosti, in če sprvič se je bil iz ljubezni do umetnosti, tega se zdaj ne more trditi več. Stranke se méčejo bolj iz strasti nego iz prepričanja v nasprotne skrajnosti in tako postajajo enako krive, ker se enako oddaljujejo od zlate resnice na sredi stoječe. Če ne hodijo po pravi poti veristi, odločni nasprotniki vsakega idealizma, tudi oni, ki absolutno ugovarjajo verizmu, ne upoštevaje, kar ima dobrega v sebi, niso na pravem. Pisalo se je že in govorilo tisočkrat tudi v nas, da idealizem ne more izhajati brez verizma, niti verizem brez idealizma, ampak oba skupaj v umno skladno spojena nam ustvarjata umotvore v pravem pomenu besede. Idealizem brez resnične podlage je velika budalost in smešnost; kruti verizem, kakor ga sploh mislimo, je monstroznost in zanikanje temeljnih pravi lepote, torej zopet prikazen brez umetniškega pomena — mrtva fotografija človeške zdivjanosti in нравstvene propalosti.

To najlepše spoznavajo in potrjujejo sami prvaki onih narodov, ki so že večinoma prestali take literarne boje. Istotako trezno in nepristransko občinstvo, kar se ga zanima za umetnost, jasno pravi, kdo ima prav in kdo ne; s preziranjem obsoja skrajnosti, držeč se srednje poti, ker ta je v najlepšem soglasji z njegovo naravo.

Ni moj namen da govorim tukaj na široko o naj-novejših leposlovnih pojavih v tem modrem smislu. Ljubeznivim bralkam in bralcem navajam samo eden, precej značilen slučaj kot dokaz k svojemu skromnemu mnenju, dasi bi jih mogel naštetih lepo število.

Vzemimo n. pr. v roke „*Mulambra*“, ali pa „*Piccolo mondo antico*“, dva izvrstna romana, s katerima je obogatil italijansko slovstvo v vrli „Slovenki“ ne davno imenovani Fogazzaro. Kar strmeli bodemo čitajoči ta dva mojsterska umotvora. Italijani smatrajo zdaj Fogazzara*) za najboljšega svojega romanopisca, in vendar on je odločen nasprotnik verističnih intemperancij in onega gnjilega naturalizma, ki je žalibog! preplaval „il bel paese, dove il sì suona“, t. j. Italijo.

Človek, ki bere njegove spise, se nikakor ne ziblje v idealističnih sanjarijah, se ne sprehaja po nikaki začarani deželi, ampak stoji na trdnih tleh. Kar vidi in sliši, se mu zdi vse znano, vse tako resnično in pristno, kakor nam ga zna slikati najspretnjši verist. Ljudi, ki

*) Fogazzara naj bi prinesla „Salonska knjižnica“. Op. ured

opazujemo v njegovih romanih, poznamo že dolgo; srečujemo jih vsak dan, na vsaki stezi. Vsi imajo meso in kri, dušo in srce, kakor mi. Vse njih govorjenje in početje je tako, da bi se čudili ko bi bilo drugače.

A ko čitamo te romane, se vendar tudi ne pogrezujemo ob vsaki drugi stopinji v blato. Zastonj iščemo v Fogazzarovih umotvorih anormalnih, nravstveno propalih, do paroksizma strastvenih nestvorov. Nobenega pretiranja ni v slabem, ni v dobrem — vse normalno in vsakdanje. Če pride kaj menj spodobnega vmes, pisatelj namigne nanje radi resničnosti, pa niti v glavo mu ne pride, da bi stavil ostudnosti in nemoralnosti v neko čarobno, mamljivo luč, ki jih dela menj grde, menj antipatične, da celó lepe! dobro vedoč da tega lepa umetnost ne dovoljuje, ker bi šlo zoper pravo naziranje takih nedostatkov in zoper resnico. On ne govori o njih, kakor se govori po beznicah in po hišah dvomljive poštenosti, ampak kakor v poštenu in olikani družbi, katera, če ne mara razpravljati takih stvari, ne dela tega iz hipokrizije in svetohlinstva, kakor radi trdijo veristi, pač pa iz prirojenega, nepokvarjenega čuta za vse lepo in dobro.

Z eno besedo povedano: Fogazzaro ni smešen, ne sanjav idealist, pa tudi ni brezstiden realist alla Zola, alla D'Annunzio i dr.

Njegovi umotvori „Daniele Cortis“ — „Il mistero del poeta“ — „Malombra“ — in najlepši „Piccolo mondo antico“ — i dr.), kateri, mimo tu na kratkem omenjenih vrlin, imajo še drugih ne manj važnih in zanimivih, so očarali italijansko občinstvo, že preveč sito d'Annunzijeve in drugih nesramnih romanov. „Piccolo mondo antico“ je prišel v prav kratkih mesecih do trinajste izdaje! Kritika najrazličnejših barv je izrekla soglasno s d'Annunzio in proglasila Fogazzara za velikana, kakršnega Italija morda ni še imela na tem polju. Gotovo bi ne bil postal tako obče priljubljen in velik, ko bi bil zatrobil v naturalistični rog, ali pa ko bi bil zabredel v idealistične sanjarije. Zlata srednja pot mu je pomogla do tolike veljave in slave, do kakoršne bi ga ne bila nobena strankarska pretiranost in nobena težnja po nezdravih novotarijah.

Živila torej zlata srednja pot in živel kdor zna vdariti po njej tudi v nas! Pustimo polemike, pustimo boje, pustimo vse, kar kali mir in cepi delavne moči! Ogibajmo se skrajnosti! Pomislimo, da umetnost je, kakor se povdarja, nekaj *incrementum vitae* — naraščaj, razširjenost življenja. Kak *incrementum vitae* nam bo, če ona po ene strani niti v dotiko ne pride s pravim življenjem; a po drugi, mesto siliti navzgor, se sklanja k tlom in predstavlja iz življenja take prizore in take reči, katerih mora poštenjaka biti sram, kateri jemljejo čitatelju pogum in veselje do življenja, in zadušujejo v njem vse, karkoli bi ga moglo povzdigniti nad vsakdanje blato, nad ničnost, nad neumno živino! Pretirani idealisti naj se dajo prepričati, da ni lepote brez resnice in da umetnost je iz življenja za življenje. Tako znani *novostrujarji* tudi naj pomislijo, da ni vse lepo, kar je resnično in da je mnogo takih resnic, katere je najlepše zamolčati. Lepota je, kakor pravi Platon, svetloba resnice; a ne blesti se vsaka resnica. Resnica pa, ki se svojim

čarobnim bleskom ne vpliva prijetno in blagodejno na človeka, ni in ne more biti lepa.

Doli z orožjem torej! Mladih, izredno lepih talentov, kakor se vidi, nam tudi v Slovencih ne manjká. Dal Bog, da bi narod slovenski ne pričakoval zaman od njih pravih, vsestranski dovršenih, in torej tudi pri poznih unukih veljavnih umotvorov!

Književnost in umetnost.

Slušaji osode. Slavna slovenska pisateljica Pavlina Pajkova ne misli niti od daleč, da bi se jaz „obskurna Ljudmila“ drznila odzvati njej, katere spise in romane citajo vsi tako „grozno“ radi.

Odgovarjala ne bom na dolgo, ker mi je urednica naše „Slovenke“ povedala že naprej, da ne bode tratila svojega dragega prostora s takimi osebnimi polemikami.

Moja kratka kritika je bila prav po žensko pohlevna, vzemite si to na znanje, gospa! Kakó drugačne ostre sodbe sem slišala o Vašem romanu, nego sem jih zapisala jaz in kolikor vem tudi kritik V—ic v „Narodu“.

Vidite, gospa, vseh onih stvari „o potrpljenji in o trdnih živcih“ nisem Vam hotela povedati iz ženske rahločutnosti.

Potrjujem še enkrat vse, kar sem napisala o plemenitem očetu, o skopem stricu, o dobrodušni starki v Gradci, ki (smešno!) išče po listih dobre službe za skoro neznano ji Malvino a „vzvišena Malvina“ se je v svoji sreči niti enkrat ne spominja!

Gosp. Veridicus-u moram pa povedati, da ni hotel ali ni mogel razumeti onega, kar sem pisala o Avreliji, Avrelija je pomilovanja vredna, ker je — da bo bolj jasno — tako zabita, tako blazna, ne pa zato, ker se je se svojim koketovanjem dobro izplačala!

Ob „velikem“ prizoru, ko se spoznata Malvina in John je oni prizor tako „velik“ in „vzvišen“ da sem se čitajoča sama v tihej, sobi zasmejala tako glasno, da je kar odmevalo. Seveda za me „obskurno“ je bil oni prizor previsok, prevzvišen, da bi ga mogla umeti. Za take slučaje jaz nimam pravega smisla, to pa rečem, da ko bi izšel ta roman ob Vodnikovi dobi in jaz tudi živela tedaj in ko bi ne poznala nobenega družega umotvora, bi se temu romanu gotovo divila! *Ljudmila.*

Opomba uredništva. Ljudmilino kritiko je sprejela „Slovenka“ brez vsake opombe, ne da bi kaj dodala, ali kaj odvzela, ker se je gledé romana: „Slučaji usode“ strinjala popolnoma z omenjeno kritiko.

Gospa pisateljica mi lahko veruje, da kritika ni bila nikakor pristranska, kakor piše nek „Veridicus“ v „Slov. listu“, kajti „Slovenka“ ima za načelo, da ne gleda ni na desno ni na levo, ni na prijatelje ne na nasprotnike, ko prinaša oceno kakega spisa. Ne more, pa ne more zatreči svojega prepričanja.

Urednica „Slovenke“ more reči, da ima gledé slovoja jako široko obzorje in se ne omeja na samo eno slovstvo ali enega pisatelja, ampak sledi najpazljivejšim očesom slovstveno gibanje v vseh najjimenitnejših narodih

in Vi, gospa, morate vedeti, da se tako spolnjuje ukus čimdalje bolj.

A ob tem opazovanji, gospa moja, čutim, da sem tako silno, tako zelo majhna, da bi najrajši izginila iz javnosti, kamo-li domišljevala si, da sem slavna, kakor si domišljujejo nekateri.

Ker pa oni „Veridicus“ predbaciva „Slovenki“ da je niso spametovale vse moralne brce, katere so podelili novostrujarji slovenskemu ženstvu, moram reči, da se nikakor nisem čutila zadete. Da „Slovenka“ povišuje Govekarjeve romane in ponižuje vse, kar ni novostrujarskega izvira, mora vedeti vsakdo, ki pozna list natanjko, da to ni res. „Slovenka“ hodi svojo srednjo pot in ne odobruje nobenih ekstremov. Če sem pa hvalila Govekarjevega kaj, bilo je gotovo vredno hvale in hvalila ter poviševala sem njegovo „Rodoljubje in ljubezen“, radi česar mi ni in ne bode žal, rekla sem vedno, da ima G. mnogo talenta, a ko bi bil spisal svojega „Socialista“ v tem letu, ko izhaja „Slovenka“ bi bila jaz dejala, da bi bil oni spis na čast tudi večjemu narodu nego je slovenski.

Najnovejše drame in igre. Zabeležiti imamo več dram in veseloiger od francoskih in italijanskih autorjev. Najbolj uspela je igra „Krokarji“ kjer pisatelj slika z neizrecno verjetnostjo „Krokarje“, ki planejo na rodbino po smrti njenega glavarja, ki je ostavil le — uboge ženske in nedoraslega sina. Drama je bila spisana pred petnaštimi leti, a v Parizu, kjer se je tedaj predstavljala, ni uspela radi svojega groznega verizma; sedaj po petnajstih letih se je predstavljala prav takó najprej v Parizu z velikanskim uspehom, predstavlja se po Italiji, videli smo jo v Trstu in sedaj jo prirede na Dunaji. Dasi je to goli verizem, vendar ni nikjer dvoumen ali celo škandalozen. Becque je sedaj jako slavljen — no, boljše pozno nego nikoli.

Donay, tudi Francoz, je spisal *Douloureux* ali *Redderationem*. Uspela je, dasi ni vzbudila velikanskega entuzijazma. V prvih dveh dejanjih vidimo „izbrano družbo“; vsak soprog ima drugo ljubico, vsaka soproga družega ljubega.

Tretji akt, ki je najlepši — pravijo, da je najlepši kar jih je sedaj v vseh modernih dramah — je jako fin, pretresljiv in resničen. Četrto dejanje kaže nam srečo le v pravi pošteni, globoki ljubezni daleč od hišnih prijateljev in prijateljic. Manj uspela, ker sploh nima nobenega smisla, ako se izvame one duhovite dvogovore, je italijanska „*La fine dell'amore*“ (Konec ljubavi) od Bracco-a in pa angleška sanjarija, Angleži menda radi sanjajo, *Trilby*. Drama nam kaže velikansko moč hipnotizma. Več drugih, osobito veseloiger, je propalo popolnoma.

Novo nada. Zbornik zabave i pouke. Knjiga 1. Svezak drugi. Drugi zvezek tega lepega lista hrvatsko-slovenskega prinaša sledečo vsebino:

„Bajki“ spel Velimir; „V spominih“ spel Vik. pl. Prleški; „Znate l' kako?“ spel I. G. Goran; „Vila i maša“, narodna pjesma iz okolice ogulinske“; „Prijelom“,

drama v enem dejanji (dalje); „Naš Matić“; „Robovanje“, napisao B. Vinkov (dalje); „Zola i Tolstoj“, Ulo-mak iz studije: „Moderni moraliste“ (Svršetak) spisal M. Hajev; „Novac i štampa“; spisal S. Bunić; „Literarna kronika“, ki je jako bogata, zatem „Kazalična kronika“ (Listopad) kaže, kako daleč so Hrvati tudi z gledališčem; „Biografije“ Emerson in „Mlada Hrvatska“. Novo Nada prav toplo, toplo priporočamo.

Iz luči in teme. Zložil E. Gangl. V Ljubljani tiskal in zalozil *Rudolf Mitic*. Cena elegantno vezanemu zvezku 1 gold.

Ko sem prepisovala za poslednjo št. „Slovenke“ pesniku in pesnim ugodno oceno iz „Slov. sveta“ in ko sem čitala oceno tudi po drugih listih, nisem vendar mislila, da bodem prebiralanga love pesmi s tolikim zauimanjem. Res, ni v njih mnogo originalnih misli a kdo je dandanes originalen? in če se drzne biti, padejo nanj udarci stroge kritike — beró se Ganglove pesmi vendar tako lepo, da čitatelja navda nevede in nehoté nekov mir, neka resignacija. Pesnik je bogat nežnih čustev, ljubi prirodo, za katero je po nekod res vznesen, a tudi življenje pozna in opazuje, o čemur nam govore osobito jasno nekatere pesni vzete naravnost iz življenja.

Tisk in zunanja oblika knjige kakor tudi jako ukusno napravljene platnice, z eno besedo „eusementle“ dela ta lični zvezek jako prikupljiv in marsikateri umni Slovenki bi njen „dragi“ vstregel s tem darom.

Razno.

Slovanska opera na Dunaji. Da je česka opera *Dalibor* od Smetane uspela v opernem gledališči, o tem se je že pisalo v vseh slovenskih časnikih. 19. novembra na god cesarice Elizabete, torej na slavnostni dan, se je pela v istem opernem gledališči opera „*Evgen Onegin*“ od slavnega Rusa Čajkovskega. Tudi o tem so pisali naši listi osobito „Narod“, a ne od ondot, ampak iz italijanskega lista posnemam, kar se je pisalo o tem delu, iz lista, ki je med najbolj zagriženimi nasprotniki Slovanstva:

„Največji uspeh je dosegel Evgen Onegin nova opera od Čajkovskega. To je prvokrat, da je slišalo nemško občinstvo opero od tega slavnega skladatelja, dasi pozna že delj časa njegove sijajne koncerte, zato je pričakovalo občinstvo novega dela z veliko nestrpnostjo. Snov tej operi je iz znanega Puškinovega dela. Evo, to je v par besedah snov opere:

Larina, bogata gospa na deželi, ima hčerki Olgo in Tatjano. Hišni prijatelj, Boris Lenski, privede nekega dne se seboj Evgena Onegina, ki je čuden tipus in ima nekaj Donžuanskega, nekaj žentlemama na deželi.

Tatjana, deva romantične in sentimentalne narave, se zaljubi vanj ter mu piše dolgo ljubezensko pismo. Onegin odbije hladnokrvno njeno ljubezen in zvečer na plesu, da bi še bolj trgal Tatjani srce, ali se osvetil Lenskemu, občuje samo z Olgo, pleše samo z njo in govori samo z njo. Olgin zaročenec Lenski pozove po

burnem prizoru Onegina na dvoboj in Onegin ubije Lenskega.

V tretjem aktu sreča Onegin Tatjano v Petrogradu na plesu nekega kneza. Najde jo lepo, slavljeno kneginjo. Hipoma se mu vzbudi vroča želja, da bi bila njegova. Ali Tatjana, da si ga ni nehala ljubiti, ostane gluha za vse njegove prošnje, osvobodi se in beži.

Glasba Čajkovskega, ki je sveža, originalna, polna živih melodij, je ugajala resnično, osobito v zborih in v plesih. Vsi navzoči so po dovršeni operi želeli jo zopet slišati.

Stenografka. Od začetka letošnjega zasedanja deželnega zbora v Solnogradu zapisuje stenografično neka mlada dama, prva dvorna stenografka na Avstrijskem.

Zdravnice. Na Angleškem se uči zdravilstva toliko ženskih, da je dosedanja šola premajhna in se mora ista razširiti.

Odlikovani sestri. Dr. Kastnerjevi hčerki v Berlinu sta dobili srebrno svetinjo na vrtnarski razstavi, ker sta najbolje izdelali spis — „na kateri način bi se mogel najbolje obdelati ar zemlje“.

Novo polje za delovanje ženskih. Baronica Budbergova je ustanovila v Rizi na Ruskem kmetijsko šolo za dekleta ter s tem odprla novo polje ženskemu delovanju. Na Ruskem je že več umnih poljedelk; tako je gospa Rukolava, ki se med vsemi odlikuje najbolj, dobila na lanski novgorodski razstavi prvo darilo. *Ž. S.*

„Slovenka.“ Od raznih strani dobivam laskava pisma, v katerih me č. naročnice in č. naročniki ter sotrudniki in sotrudnice bodré, naj bi pač komaj vstala „Slovenka“ ne zaspala zopet. Da, tudi jaz bi želela najmanje, da izgine tako naglo, osobito sedaj, ko sem se udala v svoj uredniški posel in je — kakor drugi trdé — v drugem poluletti list prav vidno napredoval. Da je ob začetku šepalo, kdo bi mi to zameril, ko nisem imela ni pojma o tisku in o urejevanji? Sedaj je drugače, urejevanje me več ne skrbi, tem bolj me pa skrbi gradivo, našemu ženstvu dobro in primerno gradivo, *ne leposlovje*, kajti gledé tega sem sklenila, da rajši nego slabo izvirno tvarino prinašaj „Slovenka“ dobre prevode *res lepih* osobito ruskih del. Kakova prelest je bila n. pr. ona „Prva sreča“ od Krestovske. Divota! In nikjer ni pisano, da bodi in bodi vse le izvirno. Za leposlovje skrbela bi sama in to mi ne dela sivih las, a kje so drugi članki o gospodinjstvu, o otrocih? Kdo skrbi zato, da napolnim „Slovenki“ zadnji dve ali tri strani? Skoraj od nikoder nisem prejela nobene stvarice ni za „*Književnost*“ ni za „*razno*“. Vse sem morala vedno spisovati le sama. In to mi je bilo včasih poleg drugih dolžnosti in opravił skoro malo preveč. Zato se sedaj le obračam do naših vrlih sotrudnic ter jih prosim, naj me v prihodnje podpirajo povdarjam še enkrat *ne toliko* v leposlovji*) kolikor v drugih strokah, osobito poročajo o vesteh važnih za naše ženstvo, katere lahko zajemljejo iz raznih listov. Ako hočete torej, Slovenke moje, ohraniti si Svoj list, pomagajte, še je čas!

*) Leposlovné vaje kratko in malo v prihodnje zavržem in natisnem le *zrale* proizvode.

Pohvaliti moram pa tu le „Slovenkine“ naročnice, ki so bile vse z malimi izjemami prav točne v plačevanju, kakor mi je javilo upravništvo „Edinosti“ ter so tako zagotovile „Slovenki“ gotovo gmotno bodočnost. Kar se tega tiče, Slovenke, vsa čast Vam!

„Slovenki“ bode v prihodnje zunanja oblika vsa druga. Velikost bode prilično kakor ona „Ljub. Zvona“ tisk drug in zunanje platnice barvane. Koncem leta bode „Slovenka“ prav lična knjiga.

„**Barbari.**“ Italijani nazivljejo z Nemci vred Slovane vedno in vedno le „barbare“, ki nimajo niti zgodovine svoje (če je nimajo, si jo ustvarijo, nič ni jim treba skrbeti) in ki nimajo nobenega finega ukusa za umetnost in ne izobrazbe. V tem, ko oni to kriče, slave naši bratje italijanske umetnike in umetnice na prav poseben način. Nikjer, in to morajo umetniki spoznati sami, nikjer ne uživa umetnost tolike slave, kakor med Slovani.

Slavna pevka Bellincioni je kar obsipana s cveticami in darovi v Zagrebu; znani umetnik Zaccioni je žel od češkega naroda nepopisno mnogo hvale in slave v praškem narodnem gledališču, a gracijozna, fina in — tudi lepa igralka Tina di Lorenzo je šla iz Trsta naravnost v Moskvo, od koder bŕzjavljajo, da je v ulogi Magde uspela sijajno in „barbarični“ Rusi so jo pozvali pet in dvajsetkrat na oder.

Aforizmi. Srbska kraljica Natalija je izdala knjižico: „Aforizmi“ v prid onih ubogih Srbov, katerim je voda poplavela posestva. Mnogo zaslužena kraljica je podala nekaj prav globokih misli.

Žensko gibanje v Avstriji. Gospodična Margareta Müllerova je prva gojenka na poljedelski šoli na Dunaji in šla je v to šolo za to, da bo sama oskrbovala svoja velika posestva. *Ženský Svět.*

DOMA.

Zlate ribice se hranijo najboljše z belim kruhom, z žuželkami, razkosanim mesom, ali z mravljinjimi jajci. Vendar se jim ne sme dati nikdar več, nego kar enkrat snejo. Navadno pogine več ribic od preobile hrane, nego radi pomanjkanja. Poleti naj se pita vsaki dan, po zimi pa le včasih. Velike važnosti so rastline v akvarju, da se ribice počutijo dobro v njem. Če ni rastlin, treba vodo često (vsaki dan) promeniti. Voda ne sme biti premrzla, najboljše, če ima temperaturo prejšnje.

Jagode v jeseni. Kdor hoče imeti še jeseni jagod, naj ravna tako: listje, stebelca in stranski poganjki se puščajo. Ko je rastlina vsa v cvetji, se listi, stebelca in poganjki odrežejo na par palcev od tal, ter se greda močno poliva. Čez 5—7 tednov dorastejo zopet rastline ter cvetejo in rodijo do pozne jeseni.

Spanje pri odprtem oknu. Spanje v vroči, zaduhli sobi ne spočije in ne okrepeča. Kedor se hoče po noči lepo spočiti, naj pušča odprto okno ter naj samo pazi, da ne nastane prepih. Saj tudi ni treba, da bi bilo celo okno na stečaj odprto. Pri hladnem vremenu zado- stuje, če je v oknu le mala špranja. Dokazano je, da se

osebe, ki spé vedno pri odprtem oknu, veliko manj podvržene prehlajenju in katarom, nego one, ki prebivajo tretjino svojega življenja v zaduhli spalnici.

Limone se ohranijo, ako se vsaka posamič zavije v tenki, mehki papir ter se spravijo v zaboječek. Da se ne tiščijo med seboj, jih treba polagati na suho krmo. Zaboječek se spravlja na suhem, hladnem, a ne premrzlem kraju.

Zdravi, krepki človek, ki ima obilo las, ne potrebuje prav za prav nobenega pokrivala, najmanj pa gorkega. Izpadanje las, nevralgija, glavobol in veliko drugih bolečin izvira čisto samo od tod, da se glava v mladih letih prehudo pokriva. Lasje so naravno in tudi zadostujoče pokrivalo zdravemu človeku. Pregorko pokrivanje glave škoduje tudi lasem, ki ne morejo prav rasti. Naj se otrokom čisto umiva glava z mrzlo vodo, da se utrdijo. Potem se tudi ni bati, da bi se otroci prehladili, če gredo po zimi brez klobuka na prosto. — Seveda, malim otrokom, ki še nimajo las, treba glavico nekoliko pokriti, če uhajajo pri mrzlem vremenu, a nikdar ne tako, da se poté.

Tirolska močnata jed. Vzame se toliko moke, koliko sira-skute (ki se napravi iz kislega mleka), pridene malo surovega masla in soli, naredi testo, razvalja, zreže na štiriogelnike in ocvre na precej vroči masti. Če mast ni vroca, se pri cvrenju testo ne vzdigne. Tako jed se lahko tudi je pri kislem zelju, ali pri kaki polivki.

Listnica uredništva.

Dánica. Prejela, hvala; pride v prih. št.; prečitati nisem še mogla; oprostite, da Vam za sedaj ne pišem posebe, ker sem preobložena z delom. Hvala in prav iskren pozdrav!

Svetoslav Petrovič. Prejela.

Milka. Dobla. Hvala! Pozdrav!

Jedini zastop

tovarne „GUTENBERG“ v Gradcu za
trgovinske registre zistem

„Patent Workman Chicago“

izvršuje vsako delo glede trgovinskih
registrov, brošur in plakatov po naj-
godnejših cenah.

Za naročbe in nadaljnja pojasnila
obrniti se je do glavnega zastopnika,

Arnolda Coen

TRST — Acquadotto 35 — TRST

Naznanilo!

Spodaj podpisani raznašalec lista „Edinost“, ki je zajedno **urar**, priporoča se toplo p. n. občinstvu za popraviljanje vsakovrstnih ur.

Udani

Friderik Colja

vratar hiše št. 8 ulica Solitario.

Gabrijel

lekarnar

Ljubljani

Piccoli

pri angelju

Dnajska cesta

— Najčišče priznanje —
na II. mejnar. ferm. razstavi v Pragi 1896
London—Pariz—Zenever 1892—1893.

Železnato vino

preizkušenega, zanesljivega učinka, ima v sebi
lahko prebavljiv železnat preparat, kateri učinkuje
pri slabotnih, na pomanjkanju krvi in na
živeih trpečih osebah, priporočljiv posebno
tudi za slabotne, blede otroke. III

Deset gramov tega preparata ima v sebi 25 miligramov železnatega kisleka in 10 miligramov izlečka iz skorje kineskega drevesa.

Lekarnar Piccoli v Ljubljani jamči za označeno, zmeraj jednako sestavo, potrjeno po kemični razkrojni dr. H. Hagerja v Frankobrodu na Odri in prof. Balt. Knapitscha, zapriseženega sodnijskega kemika v Ljubljani

Steklenica imajoča pol litra velja 1 gld., 4 polliterske steklenice 3 gld. 60 kr., franko s poštnino vred 4 gld.

Naročbe odpošiljajo se točno proti poštnem povzetju.

Alessandro Levi & Minzi

Trst, via Riborgo, 21 in Piazza Vecchia
št. 21.

zaloga pohištva

in tapetarij vseh slogov, lastnega izdelka.
Bogato skladišče ogledal in vsakovrstnih
slik. — Na zahtevanje ilustrovan cenik
zastonj in franko. Naročeno blago stavlja
se parnik, ali na železniško postajo, ne
da bi za to računil stroške.

List zhaja vsako drugo soboto in stane za vse leto 3 gld.; za naročnike „Edinosti“ pa 2 gld.; posamezne številke se bodo dobivale v Trstu v bakarnih; pri Chiozzi in pri g. Lavrenčiču (Piazza Caserma), pri Pipanu (Ponte della Fabbra) in pri Fratniku (Sv. Jakob) po 12 kr. Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu „Slovenke“, naročnina pa upravištvu „Edinosti“ ulica Molino piccolo, hšt. 3, II nstr

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“ — Izdavatelj in odgovorni urednik Fran Godnik. — Tiskarna Dolenc. Trst.